

ISRAEL
ANTIQUITIES
AUTHORITY

רשות
העתיקות

מדינת ישראל
משרד החינוך

ל
חידון התנ"ך
המחוזי

נוער
תשע"ט

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

לבתי הספר הממלכתיים

ניהול והפקה

משרד החינוך, מינהל החברה ונוער

מנהל מינהל החברה והנוער

חגי גרוס

הממונה על חידוני התנ"ך

יצחק בן-אבי

מרכז החידון ומחבר השאלות

חננאל מלכה

צוות היגוי

אביעד שלמה מוריה ואליאור בביאן

"גלתה סנהדרין... מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים, ומירושלים ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא לשפרעם, ומשפרעם לבית שערים, ומבית שערים לציפורי, ומציפורי לטבריא." -בבלי, ראש השנה, ל"א ע"א-

מיזם שביל הסנהדרין החל לקרום עור וגידים בשנת 2017, והוא הוקדש באופן רשמי למדינת ישראל, לציון 70 שנה לעצמאותה. אורכו של השביל כ-70 ק"מ, הוא חוצה את הגליל מבית שערים ועד טבריה, ועובר בין אתרים המיוחסים ל-70 חכמי הסנהדרין ונשיא הסנהדרין. השביל מחבר את הצועדים בו אל מרחבי הגליל ומורשתו העשירה - טבע, סביבה ואתרים היסטוריים וארכיאולוגיים, וכן לתרבויות שהשפיעו על חבל הארץ עד עצם היום הזה. לאורך השביל נפתח צוהר לעולמם של חכמי הסנהדרין, שערכו את המשנה והתלמוד במרחב הזה בתקופה הרומית והביזנטית.

בראש מיזם שביל הסנהדרין עומדת רשות העתיקות, שהיא הרשות הממלכתית האחראית על עתיקות הארץ - על חשיפתן, שימורן, מחקרן ועוד. במסגרת פעילות הנחלת המורשת, רשות העתיקות משלבת אלפי תלמידים, מכל רחבי הארץ ומכל המגזרים, בחפירות ארכיאולוגיות, בפעילות שימור ולימוד חווייתי מחוץ לכיתות הלימוד, במטרה לקירוב הציבור הרחב למורשת ולתרבות העבר.

חזון רשות העתיקות הוא שההולך בשביל יחווה באופן בלתי אמצעי את הארכיאולוגיה, ההיסטוריה, הטבע ונופי הגליל, תוך הדגשת הערכים המשותפים והעמקת הזיקה של כלל האוכלוסייה אל אדמת הארץ ועתיקותיה. השביל הולך ומתפתח כל העת, הן על ידי חשיפת אתרים לאורך תוואי השביל והן על ידי פעילות חינוכית ערכית המתבצעת בו.

במסגרת המיזם, רותמת רשות העתיקות משרדי ממשלה, גופים ירוקים ורשויות ומועצות אזרחיות שהשביל עובר בתחומן החוברים יחד להענקת השביל לאזרחי המדינה.

יצירת השביל מבוססת על השתתפות פעילה של אלפי תלמידים ובני נוער, שלוקחים חלק בהכשרה ובסימון השביל, ומשתתפים בחפירות הארכיאולוגיות באתרים לאורכו. תלמידים יהודים, מוסלמים, נוצרים, בדואים, דרוזים וצ'רקסים, חניכי מכינות קדם צבאיות וצעירים מחו"ל לצד קבוצות גמלאים, נכי צה"ל, אוכלוסיות מיוחדות וקבוצות מתנדבים שונות – כולם חווים את שביל הסנהדרין בצעידה, בעשייה ובלימוד.

ערך מוסף בשביל

שביל הסנהדרין מחולק לחמישה מקטעים, שכל אחד מהם עוסק בערך מרכזי משמעותי אחר. בכל קטע משולבות אימרות חז"ל החקוקות באבני הדרך ופזרות לאורכו של השביל. סיפורים ואגדות הקשורים למרחב הגיאוגרפי וההיסטורי של המקטע או נקשרים לערך המרכזי מובאים בכל מקטע.

כל אחד ממקטעי השביל מציג ערך אוניברסלי אחר - עשייה, שלום, ענווה, נתינה ואהבה - שיהיה שזור בהדרכות ובפעילויות השונות בשביל.

סימון השביל

סימון השביל הינו בעל צורת מנורת שבעת קנים: שלושת הקנים הכחולים מבטאים את הרוחניות ואת ימה של טבריה שבמזרח, שלושת הקנים הירוקים מבטאים את ארץ הגליל וגבעות האלונים שבמערב, ומרכז האדום מבטא "ארגמן של מלכות", גבורה ומורשת. בנוסף, לאורך השביל מוצבות למעלה מ-100 אבני דרך, עליהן חקוקות אמרות חז"ל הקשורות לנושאים המרכזיים של כל אחד מהמקטעים.

המטיילים בשביל מוזמנים להשתמש באתר אינטרנט שכתובתו www.shvila.co.il. באתר מצוי מידע אודות נקודות עניין עיקריות במסלול כחלק מההכנה לקראת היציאה לשביל, וליהנות ממידע מפורט גם דרך מכשיר הטלפון החכם, המאפשר חוויית טיול ייחודית.

נתראה בשביל הסנהדרין!

חידון התנ"ך המחוזי לנוער ע"ש יצחק נבון (1921-2015) "הנשיא של העם"

"ישראל היא פסיפס רב גוני של עדות, תרבויות, מסורות וערכים, שכל אחד כמה להכרה בזהותו הייחודית ובתרומתו לחברה. המטרות שהצבתי לעצמי היו הגברת הלכידות החברתית, חיזוק ההזדהות עם המדינה והעצמת תחושת השותפות בין כל חלקי העם" (יצחק נבון, "כל הדרך" עמ' 413)

הקדמה

יצחק נבון, נשיאה החמישי של מדינת ישראל מייצג את **האחדות** בעם. נבון חתר להעצמת תחושת השותפות בין כל חלקי העם ולקירוב לבבות בין העדות והדתות השונות במדינה, והדאגה לשכבות החלשות ולצמצום הפערים בחברה היו נר לרגליו. בדרכו הצנועה ובנועם הליכותיו חתר להטמיע ערכי מורשת; לזקוף קומתם של תושבי הפריפריה החברתית והגאוגרפית של ישראל ולתת להם תחושת מסוגלות ושייכות; ולייצר **חברת מופת** סובלנית, קשובה ומכבדת, הנותנת במה לכל תרבות והזדמנות שווה לכל אדם. חברה שבה המונח **"אור לגויים"** אינו מליצה. עשייתו הבלתי נלאית למען **לכידות חברתית** בחברתנו המנומרת זיכתה אותו בכינוי **"הנשיא של העם"**.

קורות חיים

נשיאה החמישי של מדינת ישראל; שר החינוך והתרבות וסגן ראש הממשלה; חבר כנסת; דיפלומט; יועצו ואיש אמונו של ראש הממשלה דוד בן גוריון; ראש המודיעין בירושלים בתקופת ההגנה; מורה ומחנך, איש מודיעין ומפעיל סוכנים, דיפלומט ואיש אמון- עם סיום לימודיו בחוגים לספרות, ערבית ופדגוגיה באוניברסיטה העברית, היה למורה ומחנך ב"בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה" (ליד"ה), שם גם למד בצעירותו. במלחמת העצמאות נמנה עם מגיני ירושלים, כאשר עמד בראש המחלקה הערבית של "ההגנה". לאחר הקמת המדינה כיהן כדיפלומט

בציריות אורוגוואי וארגנטינה, שימש מזכירו המדיני של שר החוץ משה שרת, ובשנת 1952 נקרא לנהל את לשכתו של ראש הממשלה דוד בן-גוריון והיה לאיש אמונו במשך 11 שנים.

"לב נבון יבקש דעת" (משלי ט"ו, י"ד) - יצחק נבון, התנ"ך וחידוני התנ"ך

במשרד החינוך נקבע שהחידונים המחוזיים והחידון הארצי יקראו על שם יצחק נבון.

יצחק נבון אהב את התנ"ך אהבה גדולה, ובקיאותו בכל פסוקיו הייתה מרשימה. תמיד נהג לצטט ולתבל את מאמריו ונאומיו בפסוקים מהמקורות, ותמיד שמח לעיין בספר הספרים ולהתפלמס על הכתוב בו.

יצחק נבון ראה בתנ"ך את המגדלור של כולנו, הלפיד ההולך לפני המחנה. לאורו גדלים ומתחנכים מקטון ועד גדול בכל רחבי העולם. לכן, כשר חינוך אמר: "לאחרונה הנהגתי את הכרת סידור התפילה בבתי הספר הממלכתיים, ומגיעות אליי מחאות ותלונות שאני הופך אותם לדתיים, כביכול. וכשנגביר בשנה הבאה, בלי נדר, את לימוד התורה שבעל פה ומחשבת ישראל - ודאי תישמענה מחאות נוספות. ואנו נמשיך בכך, כי חרד אני שמא יינתק הפתיל המקשר בין הדורות. זכיתי להכיר את רוב מנהיגי היישוב בארץ והיו ביניהם אפיקורסים לא מעטים, אך הם לא היו עמי הארץ, וגירסא דינקותא היתה שגורה בפיהם, השקפה לחוד וידיעה לחוד!"

מאז שנת 2007 כיהן יצחק נבון פעמים מספר כיושב ראש חבר השופטים בחידון התנ"ך העולמי לבני נוער. מעל במה זו קרא גם לחידוש מסורת חידון התנ"ך העולמי למבוגרים בני כל האומות והדתות, קריאה אשר התקבלה על ידי ראש הממשלה בנימין נתניהו והנהלת החידון. תקוותו הייתה כי בעתיד יוכלו להשתתף בחידון גם בני דתות אחרות כפי שהיה בעבר, וכך תוחזר עטרה ליושנה.

יצחק נבון בחר לסיים את השבעתו לכהונת נשיא המדינה בפסוק: **לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי!** (תהילים נא' יב'). מי ייתן ונזכה לכך כולנו.

החידון המחוזי הפומבי תשע"ט

-תקנון החידון וסדריו-

1. בחידון הפומבי משתתפים **עד 16** מתמודדים ומתמודדות, אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר במבחן המיון המקדים בכתב.
2. בחידון הפומבי אפשר לצבור עד 50 נקודות. כאמור, הנקודות שצברו הנבחנים במבחן המיון ייזקפו לזכותם בשלב זה. לכן אפשר לצבור בחידון המחוזי, בסך הכול, עד 100 נקודות.
3. החידון הפומבי בשנת תשע"ט יעמוד בסימן: שביל הסנהדרין.
4. בחידון הפומבי 3 שלבים:

שלב א - שאלות בעקבות סרטונים

- א. לכל מתמודד ומתמודדת תוצג שאלה בת שני חלקים. מענה נכון על כל חלק יזכה את המתמודד ב- 6 נקודות.
- ב. בסך הכול ניתן לצבור בשלב הראשון עד 12 נקודות.
- ג. עם סיום מחזור השאלות הזה ירדו כל המתמודדים מן הבמה. לשלב הבא יעלו עד 8 מתמודדים - אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.

שלב ב - משחק מחשב

- א. בשלב הזה ישתתפו **עד 8** מתמודדים - אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.
- ב. לפני המתמודדים יוצג משחק מפה המחולק לפי שבטי ישראל בתנ"ך.
- ג. כל מתמודד ומתמודדת, בתורם, יקבלו חלק במפה, ויהיה עליהם לגלות את שם המקום המסומן מתוך ארבע אפשרויות. חשיפת המקום תזכה את המתמודד ב- 5 נקודות.

ד. לאחר מכן יישאל המתמודד 3 שאלות על המקום אותו חשף. כל תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-5 נקודות.

ה. סך הכל יכול המתמודד בשלב זה לצבור 20 נקודות.

ו. בתום השלב הזה ירדו המתמודדים מן הבמה. לשלב הבא יעלו עד 4 מתמודדים – אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.

שלב ג - שלב השאלה הזה

א. בשלב הזה ישתתפו **עד 4** מתמודדים וישאלו 6 שאלות זהות.

ב. לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו לפני המשחק לוח מחיק וכלי כתיבה.

ג. לאחר שהמנחה יציג או תציג את השאלה, יינתנו למתמודדים כ-30 שניות לכתוב את תשובתם על הלוח. כשהמנחה ייתן את האות, ירימו כל מתמודד ומתמודדת את הלוח שלהם. השופטים יסמנו מי ענה נכונה.

ד. תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-3 נקודות.

ה. בסך הכול ניתן לצבור בשלב הזה עד 18 נקודות, ובסך הכל ניתן לצבור בחידון **100 נקודות**.

בתום השלב השלישי בחידון הפומבי יוכרע מי הזוכה בחידון.

אם אין הכרעה – יעשה שימוש בשאלת המילואים. המתמודד או המתמודדת שיזכה או תזכה בניקוד הגבוה ביותר, יוכתר או תוכתר כחתן או ככלת החידון המחוזי, ויעלה או תעלה לשלב הארצי. יודגש כי מתמודד או מתמודדת אחד או אחת בלבד יעלה או תעלה לחידון הארצי כנציג/ה היחיד/ה של המחוז מכל זרם כינוכי – הזרם הממלכתי והזרם הממלכתי-דתי.

סדר הצגת השאלות למתמודדים בחידון הפומבי

1. המתמודדים יישבו על הבמה לפי סדר ה-א"ב של שמות משפחתם. על השולחן, ליד כל מתמודד ומתמודדת, יוצב שלט ועליו שמותיהם (השם הפרטי תחילה ואחריו שם המשפחה) ושמות בתי הספר שלהם.

2. סדר הצגת השאלות למתמודדים יהיה לפי סדר ישיבתם.

3. ענה או ענתה המתמודד/ת תשובה מלאה על השאלה, יכריז או תכריז יושב/ת ראש חבר השופטים את מספר הנקודות שצבר/ה המתמודד/ת, ואלה יירשמו בטופס השיפוט, ליד שמו/ה.

4. ענה או ענתה המתמודד/ת תשובה חלקית, ייועץ/תיוועץ היושב/ת ראש בחבריו/ה השופטים ויכריז או תכריז על מספר הנקודות שצבר/ה המתמודד/ת, ואלה יירשמו בטופס השיפוט, ליד שמו/ה.

5. לא ענה/ענתה המתמודד/ת על השאלה, יכריז/תכריז היושב/ת ראש שאין מענה, ובטופס השיפוט יירשם 0 ליד שם המתמודד/ת.

6. ענה/ענתה המתמודד/ת על השאלה באופן לא נכון, יכריז/תכריז היושב/ת ראש "תשובה לא נכונה", ובטופס השיפוט יירשם 0 ליד שם המתמודד/ת.

7. בשלב השלישי ישבו המתמודדים ברווחים ביניהם, באותה שורה.

מתמודדים בעלי לקויות למידה וצרכים מיוחדים

1. על המתמודדים בעלי לקויות למידה להגיש לרכז/ת החידון אישור לכך מבית הספר, לפני תחילת החידון בכתב. על רכז/ת החידון ליידע את השופטים ואת מנחה/ת החידון לגבי המתמודדים בעלי לקויות הלמידה ובעלי הצרכים המיוחדים.

2. בחידון בכתב – מתמודדים שאינם מסוגלים לקרוא או לכתוב בשל לקויות למידה או בשל לקויות חושיות ופיזיות, יקבלו הקראה ו/או הכתבה בהתאם ותוספת זמן של 20 דקות.

3. בחידון הפומבי – כל המתמודדים זכאים להקראת השאלות על ידי מנחה החידון.

4. בחידון הפומבי, בשלב הראשון, יהיו שופטי החידון ומנחה/ת החידון רשאים לתת עוד זמן קצר לגיבוש התשובה למתמודדים בעלי לקויות שיבקשו זאת.

5. בחידון הפומבי, בשלב השני – תינתן הארכת זמן של 15 שניות רק למתמודדים בעלי לקויות חושיות ופיזיות.

6. בחידון הפומבי, בשלב השלישי – לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו כ-30 שניות לכתוב את תשובותיהם. שופטי החידון ומנחה/ת החידון יהיו רשאים לתת עוד זמן קצר לגיבוש התשובה למתמודדים בעלי לקויות שיבקשו זאת.

7. בחידון הפומבי, בשלב השלישי – מתמודדים שאינם מסוגלים לכתוב בשל לקויות למידה או בשל לקויות חושיות ופיזיות, יקבלו הכתבה בהתאם על ידי בוחן ניטרלי מטעם מטה החידון.

חבר השופטים והשופטות

1. חבר השופטים מורכב מהיושב/ת ראש, ולצידו או לצידה שני שופטים או ארבעה שופטים.

2. היושב/ת ראש אחראי/ת לשיפוט, והוא או היא מכריז/ה את מספר הנקודות שכל נבחן/ת זכה/זכתה בהן. היושב/ת ראש מפקח/ת על רישום הניקוד ועל סיכמו.

3. היושב/ת ראש מורה למנחה להכריז את שמות העולים משלב לשלב.

4. בעת הצורך, אם לא השיב/ה המתמודד/ת תשובה מלאה, יקרא או תקרא היושב/ת ראש את התשובה המלאה. הוא או היא רשאי/ת לכבד את חבריהם השופטים בקריאת חלק מהתשובות.

5. בסוף החידון יורה או תורה היושב/ת ראש למנחה להכריז את שם חתן או כלת החידון המחוזי.

6. חבר השופטים ידון בערעורים, אם יהיו כאלה, במהלך החידון בלבד, בין שלב לשלב. לאחר החידון לא יקבלו השופטים כל ערעורים.

7. ועדת ההיגוי הארצית לחידון התנ"ך במינהל חברה ונוער תשמש סמכות עליונה לפסיקות סופיות לגבי ערעורים על החלטות השופטים, אם יהיו כאלה.

תפקיד המנחה

1. מנהל/ת את החידון על פי הסדרים שנקבעו מראש.

2. מזמין/נה את המתמודדים והמתמודדות ואת חבר השופטים והשופטות לבמה.

3. מזמין/נה את המברכים ודואג/ת לסדר ההופעות האומנותיות.

4. קורא/ת את כל השאלות בחידון בקול.

5. מכריז/ה את שמותיהם של כל מתמודד ומתמודדת לפני שמוצגת להם השאלה.

6. מכריז/ה את שמות העולים והעולות משלב לשלב, על פי הוראות יושב/ת ראש חבר השופטים.

7. מכריז/ה את שמות החתן או הכלה על פי הוראות יושב/ת ראש חבר השופטים.

התמודדות בחידון בשנת תש"פ

הזוכים במקום הראשון בחידון המחוזי תשע"ט לא יוכלו להתמודד שוב בחידון בשנת תש"פ, אלא אם כן הם השתתפו לראשונה בחידון הפומבי כשהיו בכיתה י"א. הזוכים במקום הראשון בחידון המחוזי תשע"ט יוכלו להתמודד שוב בחידון המחוזי רק כעבור שנתיים, בשנת תשפ"א.

זוכים, תעודות ופרסים

1. בתום החידון יוזמנו כל המתמודדים לשבת במקומותיהם על הבמה, ויוענקו להם תעודות השתתפות בחידון וספר תנ"ך.

2. בעל/ת הניקוד הגבוה ביותר יוכתר או תוכתר כחתן או ככלת התנ"ך המחוזית.

3. לחידון התנ"ך הארצי יעלו החתן או הכלה של החידון לבתי הספר הממלכתיים במחוז, והחתן או הכלה של החידון לבתי הספר הממלכתיים-דתיים במחוז. במקרה של ניקוד זהה במקום הראשון, יעשה שימוש בשאלת המילואים.

4. בסופו של החידון המחוזי יוכרז או תוכרז זוכה אחד/ת בלבד במחוז מהחידון לבתי הספר הממלכתיים, וזוכה אחד/ת בלבד במחוז מהחידון לבתי הספר הממלכתיים-דתיים, והם יצגו את המחוז בחידון הארצי.

חידון התנ"ך הארצי יתקיים ב-26.3.18, י"ט אדר א' תשע"ט, בעיר שוהם.

5. לכל זוכה וזוכה בחידון המחוזי יוענקו תעודה מתאימה ופרסים.

חידון התנ"ך
המחוזי

תשע"ט
נוער

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב הראשון שאלות בעקבות סרטונים

- בשלב זה יוצג סרטון לכל ארבעה מתמודדים.
- כל מתמודד יישאל שאלה בת שני חלקים.
- כל תשובה נכונה תזכה את המתמודד ב- 6 נקודות.
- בסך הכל בשלב זה יוכל המתמודד לצבור 12 נקודות.

תקופת אושא

שאלה 1 - חידוש הסמיכה

"שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל, שכל הסומך - יהרג, וכל הנסמך - יהרג, ועיר שסומכין בה - תיחרב, ותחומין שסומכין בהן - יעקרו. מה עשה יהודה בן בבא? הלך וישב לו בין שני הרים גדולים, ובין שתי עיירות גדולות, ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעם, וסמך שם חמשה זקנים".

— תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף י"ד, עמוד א'-

מנהיג הצטווה לסמוך את ידיו על ראשו של ממשיכו בתפקיד:

"קַח לְךָ אֶת ..... אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו"

א. מיהו שנסמך למנהיג?

ב. מה עוד ידוע לנו על איש זה על פי המסופר בתורה? (מספיק לציין דבר

אחד)

תשובה:

א. יהושע בן נון [במדבר כ"ז, י"ח]

ב. האיש היה משרת משה / היה מבין שניים עשר המרגלים שנשלחו לרגל את

הארץ ודיבר בשבחה / היה נשיא שבט אפרים

שאלה 2 - רבי יהודה בן עילאי

רבי יהודה נמנה על חמשת התלמידים שנסמכו לרבנות בתקופה שבה גזרו הרומאים איסור חמור על הסמיכה. סמך אותם רבי יהודה בן בבא, שגם נהרג בגלל מעשה זה. על פי המדרש, רבי יהודה הוא בן העיירה אושא שבגליל. בימיו הנהיג הנהגה יציבה שלא הסעירה ולא התסיסה אלא ניווטה באחריות מתוך דאגה לכלל. אמרו עליו, שבימיו היו "ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה", מופת להסתפקות במועט.

הכתוב מעיד על אישה שהסתפקה במועט:

"ותשב מצד הקוצרים ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר"

א. מיהו האיש שהגיש את המזונות לאישה?

ב. ציינו חסד נוסף שעשה האיש עם האישה.

תשובה:

א. בועז [רות ב', י"ד]

ב. הרשה לה ללקט גם בין הצבתיים וביקש שלא יכלימוה / הרשה לה ללקט עם נערותיו/ נשא אותה לאשה

שאלה 3 - תקנות אושא

באושא תיקנו הסנהדרין תקנות כדי להעמיד את חיי העם על תיקונם.
אחת התקנות הייתה שאדם לא ייתן לצדקה יותר מחומש (20%) מנכסיו לצדקה,
כדי שהוא עצמו לא יצטרך לקחת צדקה.

על מלך בישראל מספר הכתוב שעסק בצדקה לעמו:

"וַיִּמְלֹךְ [...] עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי [...] עֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ"

א. מי המלך?

ב. מסופר על אשה שבאה בתחפושת אל המלך שיפסוק לה דין בעניין
מסוים. מה הייתה הבעיה שהעלתה האשה לפני המלך?

תשובה:

א. דוד [שמואל ב', ח', ט"ו]

ב. האשה התקועית סיפרה שמשפחתה רוצה להרוג את בנה לאחר שזה רצח
את אחיו, ובכך להכרית את זרעה.

"וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי בָנִים וַיִּנְצְוּ שְׁנֵיהֶם בְּשָׂדֶה וְאִין מִצִּיל בִּינֵיהֶם וַיְכּוּ הָאֶחָד אֶת הָאֶחָד
וַיָּמָת אֹתוֹ: וְהִנֵּה קָמָה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה עַל שִׁפְחָתְךָ וַיֹּאמְרוּ: תָּנִי אֶת מִכָּה אַחִיו וְנִמְתְּהוּ:
בְּנַפְשׁ אַחִיו אֲשֶׁר הָרַג וְנִשְׁמִידָה גַם אֶת הַיּוֹרֵשׁ וְכָבוּ אֶת גַּחְלֹתַי אֲשֶׁר נִשְׁאַרָה לְבִלְתִּי
שִׁים לְאִישֵׁי שָׁם וְשֹׁאֲרִית עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" [שמואל ב', י"ד, ו-ז]

שאלה 4 - המשך תקנות אושא

שש מהתקנות באושא עוסקות בדיני ספקות בהלכות טומאה וטהרה.

אישה שהתבשרה שהיא עומדת ללדת בן הצטוותה: "וְעַתָּה אֵל תִּשְׁתִּי יַיִן וְשִׁכָר
וְאֵל תֹּאכְלִי כֹל טָמְאָה".

א. מה שם הבן שנולד?

ב. מה היה הטעם לאיסורים שהוטלו עליה?

תשובה:

א. שמשון [שופטים י"ג, ד']

ב. כי נזיר אלוהים יהיה הילד מן הבטן [שם, ה']

תקופת בית שערים

שאלה 5 - ערים בגליל

באמצע המאה השנייה לספירה התיישב בבית שערים רבי יהודה הנשיא. רבי הביא איתו לבית שערים את מוסד הסנהדרין. בימי רבי התפתח היישוב והגיע לשיא גדולתו, ושם גם נקבר.

בתלמוד נאמר כי רבי קיבל עיירות וכפרים רבים בארץ מחברו הקיסר הרומאי אנטונינוס פיוס, שפיתח עם רבי יחסי חברות חשאיים.

הכתוב מספר על מלך בישראל שהעניק לחברו, מלך נוכרי, ערים בארץ הגליל, ואלה לא ישרו בעיניו:

"וַיֹּאמֶר מֶה הָעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי אַחִי וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ כְּבוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה"

א. מי המלך הנוכרי?

ב. כיצד סייע המלך הנוכרי למלך מישראל?

תשובה:

א. חירם מלך צור [מלכים א', ט', י"ג]

ב. במתן ארזים וברושים מהלבנון לבניית המקדש [מלכים א', פרק ה', כ"ג-כ"ה]

שאלה 6 - מערות הקבורה בבית שערים

באושא נמצאה מערכת ענפה של מערות קבורה, ובהן גם קברו של רבי יהודה הנשיא, שביקש להיקבר בבית שערים.

הכתוב מספר על אדם ששהה בנכר ולפני מותו ציווה את בניו לקבור אותו במקום קבורת אבותיו:

"וַיֵּצֵא אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֵף אֶל עַמִּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל אֲבֹתַי [...]"

א. מי האישי?

ב. מדוע יצא איש לנכר באותה העת?

תשובה:

א. יעקב [בראשית מ"ט, כ"ט]

ב. הוא ירד למצרים בשביל להיות עם יוסף (יתקבל גם: בגלל הרעב בארץ) [שם,

פרק מ"ה]

שאלה 7 - עושרו של רבי

רבי יהודה נודע בעושרו ונתקיים בו, כמאמר התלמוד, הביטוי "תורה וגדולה במקום אחד". הוא תמך בבתי מדרש ובתלמידי חכמים, והיה ידוע בנדיבותו.

הכתוב מספר על מלך שמרוב עושרו הרב נתן "את הכסף בירושלם כאבנים".

א. מי המלך?

ב. על בנו של אותו מלך מסופר שאיבד את המלכות על כל ישראל. מה המאורע שהוביל לכך?

תשובה:

א. שלמה [מלכים א', י', כ"ז]

ב. סירובו להפחית המיסים מעל העם. (ניתן לקבל גם: קבלתו את עצת הילדים על פני עצת הזקנים.) [שם, פרק י"ב]

שאלה 8 - אלכסנדר זייד

האיש שהביא לגילוי המערות הוא אלכסנדר זייד, שהיה ממקימי ארגוני השמירה היהודיים בארץ ישראל ומהאישים הבולטים בעלייה השנייה. האנדרטה לזכרו, ובה הוא מוצב רכוב על סוסתו ומשקיף על עמק יזרעאל, ממוקמת בקרבת בית שערים.

בחיוו ניהל זייד מלחמות הגנה על שטחי הגליל מפני פורעים צ'רקסים וערבים.

על איש מסופר כי בעודו בורח מפני רודפו, הלך להושיע יושבי עיר שהותקפה על ידי הפלשתים:

"הֲנֵה פְּלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּקַעִילָה וְהֵמָּה שָׁסִים אֶת הַגְּרָנוֹת"

א. מי האיש?

ב. מדוע נרדף האיש?

תשובה:

א. דוד [שמואל א', כ"ג, א']

ב. הוא נרדף על ידי שאול בגלל הרוח הרעה ששרתה עליו, שחשב שהוא רוצה

לקחת לו את הממלכה [שם, פרק כ"ב]

תקופת ציפורי

שאלה 9 - ציפורי בנחלתו של זבולון

"מה ראה יעקב אבינו שברך זבולון אחר יהודה והלא יששכר גדול ממנו. אלא צפה אבינו יעקב וראה שעתידה ירושלים ליחרב ועתידה סנהדרין שתעקר ממקומה משבטו של יהודה ולקבוע בחלקו של זבולון לפי שבתחילה גלתה סנהדרין וישבה לה ביבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לצפורי וצפורי היא חלקו של זבולון ואחר כך גלתה מצפורי לטבריה"

-ילקוט שמעוני, קסא-

המדרש מייחס את ציפורי לנחלת שבט זבולון.

הכתוב מספר על מלחמה בצפון הארץ ששבט זבולון לקח בה חלק משמעותי:

"זָבֻלֹן עִם חֶרֶף נִפְשׁוּ לְמוֹת וְנִפְתְּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֵה"

א. מי המנהיגה שאמרה את הדברים?

ב. אשה נוספת לקחה חלק בניצחון באותו קרב. מה היה חלקה של אשה זו

בניצחון?

תשובה:

א. דבורה [שופטים ה', י"ח]

ב. יעל הרגה את סיסרא מנהיג הכנענים [שם, פרק ד']

שאלה 10 - ר' יוסי בן חלפתא ואליהו הנביא

אחד החכמים שסמך ר' יהודה בן בבא הוא ר' יוסי בן חלפתא, תושב ציפורי, שרבי יהודה הנשיא נמנה על תלמידיו. התלמוד מספר על שיחות שהיו לו עם אליהו הנביא, שהיה אורח קבוע אצלו.

על אליהו הנביא מסופר שהיה ביחסים מתוחים עם אחד ממלכי ישראל, ואף איים גרם לעצירת גשמים:

"חי'ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יְהִי הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי"

א. מי המלך?

ב. כיצד השיג הנביא מזון בימי הבצורת?

תשובה

א. אחאב [מלכים א', י"ז, א]

ב. העורבים פירנסו אותו בלחם, מים הוא שתה מהנחל. (יתקבל גם: האישה מצרפת פרנסה אותו) [שם, י"ז-י"ח]

שאלה 11 - פטירתו של רבי יהודה הנשיא

הגמרא מספרת, כי לעת פטירתו הרים רבי "אצבעותיו כלפי מעלה ואמר ריבוננו של עולם גלוי וידוע שלא נהנתי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה שלי". כך ביטא רבי את הסתפקותו במועט על אף שהיה עשיר גדול.

הכתוב מספר על מנהיג בישראל, שהעיד על נקיין כפיו לפני ה':

"ויחר ל' [...] מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם"

א. מי המנהיג?

ב. במה הואשם המנהיג?

תשובה:

א. משה [במדבר ט"ז, ט"ו]

ב. שהוא מבקש להשתרר על העם / לא עמד בהבטחותיו להביא את העם לארץ

שהבטיח [שם]

שאלה 12 - ההספד על רבי

לאחר מותו של רבי הספידו בר קפרא באמרה שהפכה למפורסמת: "ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון האלוקים".

הכתוב מספר על מלחמה שבה נשבה ארון האלוקים:

"וַיַּעַן הַמִּבְּשֵׁר וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל לְפָנַי פְּלִשְׁתִּים וְגַם מִגִּפֵּה גְדוֹלָה הָיְתָה בָּעַם
[...] וְאַרְוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקְחָה"

א. למי נאמרו הדברים?

ב. ציין צרה נוספת שהתרחשה בקרב זה.

תשובה:

א. לעלי / אשת פנחס [שמואל א', ד', י"ז]

ב. מתו שני בני עלי חופני ופנחס [שם]

תקופת טבריה

שאלה 13 - ילדותו של ר' יוחנן

טבריה היא עירו של ר' יוחנן שהיה גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני. הוא היה ראש ישיבת טבריה. תרומתו בתחומי ההלכה והאגדה ממלאת את דפי התלמוד הבבלי, התלמוד הירושלמי והמדרשים. תרומתו של רבי יוחנן לחתימת התלמוד הירושלמי היא גולת הכותרת של חייו, כשם שהמשנה היא גולת הכותרת של חייו, רבי יהודה הנשיא.

רבי יוחנן נולד יתום מאב ומאם. מייד לאחר שנתעברה אמו מת אביו, ובשעת הלידה מתה אמו, והוא גדל בלא אב ואם. רבי יהודה הנשיא, שהיה נוהג לקרב יתומים ולהכניסם לישיבתו, הכניסו לישיבה.

הכתוב מספר על יתמותה של נערה:

"...כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה [...] לו לבת"

א. מי פרס את חסותו על הנערה? [אסתר ב', ז']

ב. מה האיום עמו התמודד העם היהודי באותה תקופה?

תשובה:

א. בן-דודה של הנערה, מרדכי [אסתר א']

ב. השמדת העם בידי אחשוורוש והמן

שאלה 14 - ר' יוחנן וריש לקיש

הגמרא מספרת על חברות אמיצה בין ר' יוחנן לראש השודדים, ריש לקיש, שלימים חזר בתשובה והפך לתלמידו הקרוב.

חברות אמיצה בין שני רעים באה לידי ביטוי בקינה שנשא מנהיג בישראל על חברו הקרוב:

"צַר לִי עֲלֶיךָ אָחִי [...] נִעַמְתָּ לִּי מְאֹד נִפְלְאַתָּה אֶהְבְּתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים"

א. מי המקוּן?

ב. ציין טובה אחת שעשה המנהיג עם צאצאיו של חברו לאחר מותו.

תשובה:

א. דוד [שמואל ב', א', כ"ו]

ב. פרנס את בנו מפיבוסת על שלחנו / הציל את מפיבוסת מהריגה / החזיר למפיבוסת את שדהו

שאלה 15 - טבריה העיר הגדולה

טבריה נחשבת לאחת מארבע ערי הקודש ביהדות. היא מוקד עליה לרגל לקברי צדיקים, ובהם רבים מחכמי המשנה והתלמוד. אף הרמב"ם, שהיה מגדולי פוסקי ההלכה, קבור בשטחה.

הכתוב מספר על נביא שנשלח לשאת בשורה לתושבי עיר נוכרייה שכונתה "עיר גדולה לאלהים":

"! [...] היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים"

א. מה שם העיר?

ב. הנביא תחילה סירב לקבל עליו את השליחות. מה היה גורלו עקב סירובו לקבל השליחות?

תשובה:

א. בינווה [יונה ג', ג']

ב. הושלך לים ונבלע על יד דג

שאלה 16- מוסד הנשיאות

נְשִׂיא הַסֵּנְהֶדְרִין הִיָּה אִישׁוֹת מִרְכֵּזִית בְּרֹאשׁ הַסֵּנְהֶדְרִין הַגְּדוּלָה, וּלְצִידוֹ כִּיָּהן אֲבֵי בֵּית הַדִּין. לְמִימֵי הַלֵּל הַזֶּקֶן, עֵבֶר תִּפְקִיד הַנְּשִׂיא בִּירוּשָׁה בְּשׁוֹשְׁלָתוֹ.

הַכְּתוּב מְסַפֵּר עַל אָדָם שֶׁקְּבֹוצַת אֲנָשִׁים כִּינּוּ אוֹתוֹ 'נְשִׂיא אֱלֹהִים':

"שָׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֲתָהּ בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְחָר קְבָרֵינוּ קָבַר אֶת מֵתְךָ ..."

א. אֵת מִי בִּיקַשׁ הָאִישׁ לְקַבֹּר?

ב. מֵהוּ הַמְּקוֹם עֲלִיו הַתַּעֲקֵשׁ הָאִישׁ ?

תשובה:

א. אֵת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ [בְּרֵאשִׁית, כ"ג, ו']

ב. מֵעֵרַת הַמִּכְפֵּלָה

חידון התנ"ך
המחוזי

ל
נוער
תשע"ט

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב השני

שאלת זיהוי מקום על גבי מפה מקראית

כל מתמודד בשלב זה יקבל שאלת זיהוי מקום על גבי מפה מקראית.

למתמודד תוצג מפה של אחד השבטים, ובה מספר מקומות

מסומנים במספרים מ 1-4.

למתמודד יוצג שם של מקום באותה הנחלה, ויהיה עליו לגלות מהו

אותו המקום מתוך המספרים המסומנים.

לאחר זיהוי המקום, יקבל המתמודד שלוש שאלות בדקה הקשורות

למקום שאותו חשף.

על זיהוי המקום נכונה יקבל המתמודד 5 נקודות.

על כל תשובה נכונה יקבל המתמודד 5 נקודות נוספות.

בסך הכל ניתן לצבור בשלב זה 20 נקודות.

מתמודד 1 - נחלת יהודה

שם העיר: בית לחם

מקור	תשובה	שאלה	
רות א'	רות	חזרה עם כלתה לבית לחם	1.
שמואל ב', כ"ג, ט"ו	דוד	התאוה לשתות מים מבור בית לחם	2.
שופטים י"ב, ח'	אבצן	שם השופט מבית לחם	3.

מתמודד 2 - נחלת מנשה

שם העיר: שכם

מקור	תשובה	שאלה	
בראשית ל"ז, י"ג	יוסף	הלך לחפש את אחיו הרועים בשכם	1.
שופטים ט', מ"ה	אבימלך	שרף את העיר שכם וזרעה מלח	2.
מלכים א', י"ב, א'	רחבעם	המלך שהגיע לשכם כדי שימליכו אותו	3.

מתמודד 3 – נחלת בנימין

שם העיר: גבעון

מקור	תשובה	שאלה	
יהושע י', י"ב	יהושע	פקד: 'שמש בגבעון דום'	1.
מלכים א', ג', ד'	שלמה	הקריב אלף עולות בגבעון	2.
שמואל ב', ב', ט"ז	חלקת הצורים	שם החלקה בגבעון שבה 'שחקו' הנערים	3.

מתמודד 4 – נחלת יהודה

שם העיר: באר שבע

מקור	תשובה	שאלה	
בראשית כ"א, י"ד	הגר	תעתה עם בנה במדבר באר שבע	1.
מלכים א', י"ט, ג'	אליהו	נביא שברח על נפשו לבאר שבע	2.
שמואל ב', כ"ד, ב'	יואב	פקד בשם המלך את כל העם היושב 'מדן ועד באר שבע'	3.

מתמודד 5- נחלת יהודה

שם העיר: עזה

מקור	תשובה	שאלה	
שופטים ט"ז, ג	שמשון	עקר את דלתות העיר עזה ובריחיה	1.
מלכים א', ה', ד	שלמה	המלך הרודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה	2.
מלכים ב', י"ח, ח	חזקיה	המלך שהכה את פלישתים עד עזה ממגדל נוצרים עד עיר מבצר	3.

מתמודד 6 – נחלת יששכר

שם העיר: שונם

מקור	תשובה	שאלה	
מלכים ב', ד', ח	אלישע	הנביא שהתארח אצל אשה גדולה בשונם	1.
מלכים א', א', ג	אבישג	שם האשה השונמית ששירתה את דוד המלך	2.
שמואל א', כ"ח, ד	פלישתים	העם שהתקבץ בשונם להילחם בישראל	3.

מתמודד 7 – נחלת בנימין

שם העיר: גלגל

מקור	תשובה	שאלה	
יהושע ד', כ'	יהושע	מנהיג שהקים 12 אבנים בגלגל	1.
שמואל א', י"א, ט"ו	שאול	המלך שמלכותו חודשה בגלגל	2.
שופטים ג', י"ט	אהוד בן גרא	'שָׁב מִן הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֶת הַגִּלְגָל' כדי להתחיל מרד	3.

מתמודד 8 – נחלת מנשה

שם העיר: מגידו

מקור	תשובה	שאלה	
שופטים ה', י"ט	דבורה	אישה שמזכירה בשירתה את תענך ומגידו	1.
מלכים ב', כ"ג, כ"ט	יאשיהו	המלך שנהרג על ידי פרעה נכה במגידו	2.
מלכים א', ט', ט"ו	שלמה	המלך שהעלה מס לבנות את מגידו ואת גזר	3.

חידון התנ"ך
המחוזי

נוער
תשע"ט

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב השלישי

שלב השאלה הזוהה

בשלב הזה ישתתפו עד 4 מתמודדים וישאלו 6 שאלות זהות.

לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו לפני המשחק לוח מחיק וכלי

כתיבה.

לאחר שהמנחה יציג או תציג את השאלה, יינתנו למתמודדים כ-30

שניות לכתוב את תשובתם על הלוח.

כשהמנחה ייתן את האות, ירימו כל מתמודד ומתמודדת את הלוח

שלהם. השופטים יסמנו מי ענה נכונה.

תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-3 נקודות.

בסך הכול ניתן לצבור בשלב הזה עד 18 נקודות.

שאלה 1: אבן השבת באושא

תגלית ארכיאולוגית נדירה נחשפה לאחרונה באושא העתיקה:
אבן שחקוקה עליה המילה 'שבת', המסמלת ככל הנראה את גבולות
תחום שבת.

על פי ההלכה מרחק תחום שבת הוא אלפים אמה. מי המנהיג שציווה
לשמור מרחק של 2000 אמה מארון הברית?

תשובה: יהושע [יהושע, ג', ד]

שאלה 2: מנורה במערכת קבורה

באושא נמצאה מערכת ענפה של מערות קבורה ובהן כתובות בעברית
וביוונית וגם מנורות של שבעה קנים החקוקות באבן.

מי התארח בעלית קיר קטנה ובה "מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף וּמְנוֹרָה"?

תשובה: אלישע הנביא [מלכים ב', ד, י]

שאלה 3: בית דיוניסוס

בציפורי נמצאה וילה גדולה והיא נקראה על שם רצפת הפסיפס שנמצאה במקום בטרקלין המרכזי של המבנה. רצפת הפסיפס מתארת את פולחנו של אל היין דיוניסוס ואת חייו.

הכתוב מספר על נח שהשתכר לאחר שנטע כרם ושתה לשוכרה באוהלו. בניו שם ויפת לקחו בגד ומיהרו לכסות את ערוות אביהם השיכור.

באיזה בגד מדובר?

תשובה: שמלה [בראשית ט', כ"ג]

שאלה 4: בית הכנסת העתיק בציפורי ופסיפס המזלות

בבית הכנסת העתיק בציפורי התגלתה רצפת פסיפס המעוטרת בסיפורים תנ"כיים – הבשורה לשרה, עקידת יצחק, הקדשת אהרון ועבודת המקדש וכן ציור ארון הקודש. במרכז הרצפה מופיע גלגל המזלות ובמרכז הגלגל מופיע כוכב השמש כשהוא רוכב על מרכבה רתומה לארבעה סוסים.

מיהו מלך יהודה שהכתוב מספר עליו ששרף את 'מרכבות השמש'?

תשובה: יאשיהו [מלכים ב', כ"ג, י"א]

שאלה 5: יופיו של רבי יוחנן

רבי יוחנן היה יפה תואר באופן חריג ומראהו הנאה מוזכר בתלמוד כמה פעמים. גם על אבשלום מסופר שהיה בעל יופי חריג, בדגש על שערו הכבד.

מה שם העץ בו הסתבך שערו של אבשלום לפני שנהרג?

תשובה: אלה [שמואל ב', י"ח, ט]

שאלה 6: אריכות הימים של רבי יוחנן

רבי יוחנן, שהיה ראש הישיבה בטבריה, זכה לאריכות ימים מופלגת והגיע לגיל מאה. גם על אברהם נאמר שזכה לשיבה טובה:

"וַיִּגְעַע וַיִּמָּת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשֶׁבַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמּוּיוֹ"

כמה שנים חי אברהם?

תשובה: 175 שנה [בראשית כ"ה, ז']